TOSHKENT DAVLAT YURIDIK UNIVERSITETI

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2025-yil 5-son

VOLUME 5 / ISSUE 5 / 2025

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence.5.5.

Crossref Content Registration

ISSN: 2181-1938

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence

MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT YURIDIK UNIVERSITETI

"Yurisprudensiya" – "Юриспруденция" – "Jurisprudence" huquqiy ilmiy-amaliy jurnali Oʻzbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2020-yil 22-dekabrda 1140-sonli guvohnoma bilan davlat roʻyxatidan oʻtkazilgan.

Jurnal Oʻzbekiston Respublikasi Oliy taʼlim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari roʻyxatiga kiritilgan.

Ushbu jurnalda bayon etilgan natijalar, xulosalar, talqinlar ularning mualliflariga tegishli boʻlib, Toshkent davlat yuridik universiteti gʻoyasi va qarashlarini aks ettirmaydi.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va koʻpaytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr boʻyicha masʼul:
O. Choriyev

Muharrirlar:
E. Sharipov, Y. Yarmolik, E. Mustafayev, K. Abduvaliyeva, Y. Mahmudov, M. Sharifova, Sh. Beknazarova

Musahhih:
M. Tursunov

Texnik muharrir:
U. Sapayev

Dizayner:
D. Rajapov

Tahririyat manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh koʻchasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Veb-sayt: jurisprudence.tsul.uz
E-mail: lawjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1387

Tasdiqnoma
№ 174625, 29.11.2023.

Jurnal 2025-yil 27-oktabrda bosmaxonaga topshirildi.
Qogʻoz bichimi: A4.
Shartli bosma tabogʻi: 15,1
Adadi: 100. Buyurtma: № 181.

TDYU bosmaxonasida chop etildi.
Bosmaxona manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh koʻchasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

BOSH MUHARRIR

B. Xodjayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar boʻyicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

BOSH MUHARRIR OʻRINBOSARI

J. Allayorov – Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy boshqarmasi boshligʻi, yuridik fanlar boʻyicha falsafa doktori, dotsent

MASʼUL MUHARRIR

N. Ramazonov – Toshkent davlat yuridik universiteti Oʻzbek tili va adabiyoti kafedrasi mudiri, filologiya fanlari boʻyicha falsafa doktori, dotsent

TAHRIR HAYʼATI AʼZOLARI

J. Blum – Amerika Qoʻshma Shtatlarining Boston kolleji Huquq maktabi professori, huquq doktori (AQSh)
M. Vishovatiy – Polshaning Gdansk universiteti professori (Polsha)
M. Hayat – Muhammadiyah Malang universiteti oʻqituvchisi (Indoneziya)
A. Hoshimxonov – Toshkent davlat yuridik universiteti Yoshlar masalalari va maʼnaviy-maʼrifiy ishlar boʻyicha birinchi prorektori, yuridik fanlar doktori, professor
A. Yakubov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro hamkorlik va uzluksiz taʼlim boʻyicha prorektor, yuridik fanlar doktori, dotsent
M. Axmedshayeva – Toshkent davlat yuridik universiteti Davlat va huquq nazariyasi kafedrasi professori, yuridik fanlar doktori
X. Xayitov – Oʻzbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasi deputati, yuridik fanlar doktori, professor
S. Yusupov – Toshkent davlat yuridik universiteti Maʼmuriy va moliya huquqi kafedrasi mudiri, yuridik fanlar doktori, professor
E. Egamberdiyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Fuqarolik huquqi kafedrasi dotsenti, yuridik fanlar boʻyicha falsafa doktori
Sh. Ismoilov – Toshkent davlat yuridik universiteti Mehnat huquq kafedrasi mudiri, yuridik fanlar doktori, dotsent
G. Uzakova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ekologiya huquqi kafedrasi professori, yuridik fanlar doktori
G. Yoʻldasheva – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va inson huquqlari kafedrasi professori, yuridik fanlar doktori
A. Yoʻldoshev – Toshkent davlat yuridik universiteti Konstitutsiyaviy huquq kafedrasi dotsenti, yuridik fanlar doktori
R. Altiyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish kafedrasi professori v.b., yuridik fanlar boʻyicha falsafa doktori
M. Kurbanov – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish kafedrasi dotsenti v.b., yuridik fanlar boʻyicha falsafa doktori
S. Oripov – Toshkent davlat agrar universiteti Huquqshunoslik kafedrasi dotsenti, yuridik fanlar boʻyicha falsafa doktori
F. Hamdamova – Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti Xalqaro huquq va ommaviy huquq fanlari kafedrasi dotsenti v.b., yuridik fanlar doktori
D. Soʻfiyeva – TDYU Davlat va huquq nazariyasi kafedrasi katta oʻqituvchisi, yuridik fanlar boʻyicha falsafa doktori
R. Kuchkarov – TDYU Umumtaʼlim fanlar va madaniyat kafedrasi dotsenti v.b., filologiya fanlari nomzodi

УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ

Правовой научно-практический журнал «Юриспруденция» – «Yurisprudensiya» – «Jurisprudence» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 22 декабря 2020 года с удостоверением № 1140.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан.

Результаты, выводы и интерпретации, изложенные в данном журнале, принадлежат исключительно их авторам и не отражают идей и взглядов Ташкентского государственного юридического университета.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:
О. Чориев

Редакторы:
Э. Шарипов, Е. Ярмолик, Э. Мустафаев, К. Абдувалиева, Й. Махмудов, М. Шарифова, Ш. Бекназарова

Корректор:
М. Турсунов

Технический редактор:
У. Сапаев

Дизайнер:
Д. Ражапов

Адрес редакции:
100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт: jurisprudence.tsul.uz
E-mail: lawjournal@tsul.uz

Подписной индекс: 1387

Свидетельство
от 29.11.2023 № 174625.

Журнал передан в типографию 27.10.2025.
Формат бумаги: А4.
Усл. п. л. 15,1. Тираж: 100 экз.
Номер заказа: 181.

Отпечатано в типографии Ташкентского государственного юридического университета.
100047, г. Ташкент,
ул. Сайилгох, дом 37.

© Ташкентский государственный юридический университет

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Б. Ходжаев – доктор юридических наук, профессор, проректор по научной работе и инновациям Ташкентского государственного юридического университета

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

Ж. Аллаёров – доктор философии по юридическим наукам, доцент, начальник управления по науке Ташкентского государственного юридического университета

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

Н. Рамазонов – доктор философии по филологическим наукам, доцент, заведующий кафедрой узбекского языка и литературы Ташкентского государственного юридического университета

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

Дж. Блум – профессор юридической школы Бостонского колледжа (Бостон, США), доктор юридических наук
М. Вишоватый – профессор Гданьского университета (Гданьск, Польша)
М. Хаят – преподаватель Университета Мухаммадия Маланг (Индонезия)
А. Хошимхонов – первый проректор по делам молодёжи и духовно-просветительской работе Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор
А. Якубов – проректор по международным связям и дополнительному образованию Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент
М. Ахмедшаева – профессор кафедры теории государства и права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор
Х. Хайитов – депутат Законодательной палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор
С. Юсупов – заведующий кафедрой административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор
Э. Эгамбердиев – доцент кафедры гражданского права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии (PhD) по юридическим наукам
Ш. Исмоилов – заведующий кафедрой трудового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент
Г. Узакова – профессор кафедры экологического права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук
Г. Юлдашева – профессор кафедры международного права и прав человека Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук
А. Юлдашев – доцент кафедры конституционного права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук
Р. Алтиев – и. о. профессора кафедры уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии (PhD) по юридическим наукам
М. Курбанов – и. о. профессора кафедры уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии (PhD) по юридическим наукам
С. Орипов – доцент кафедры права Ташкентского государственного аграрного университета, доктор философии (PhD) по юридическим наукам
Ф. Хамдамова – и. о. доцента кафедры международного и публичного права Университета мировой экономики и дипломатии, доктор юридических наук
Д. Суфиева – старший преподаватель кафедры теории государства и права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии (PhD) по юридическим наукам
Р. Кучкаров – доцент кафедры общеобразовательных дисциплин и культуры Ташкентского государственного юридического университета, кандидат филологических наук

FOUNDER: TASHKENT STATE UNIVERSITY OF LAW

"Yurisprudensiya" – "Юриспруденция" – "Jurisprudence" legal scientific and practical journal was registered by the Press and Information Agency of Uzbekistan on December 22, 2020 with certificate No. 1140.

The journal is included in the list of journals of the Higher Attestation Commission under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan.

The results, conclusions, and interpretations presented in this journal belong to their authors and do not reflect the ideas and views of the Tashkent State University of Law.

Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of journal materials are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:
O. Choriev

Editors:
E. Sharipov, E. Yarmolik, E. Mustafaev, K. Abduvalieva, Y. Makhmudov, M. Sharifova, Sh. Beknazarova

Proofreader:
M. Tursunov

Technical editor:
U. Sapaev

Designer:
D. Rajapov

Editorial office address::
100047. Tashkent city,
Sayilgokh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: jurisprudence.tsul.uz
E-mail: lawjournal@tsul.uz

Subscription index: 1387.

Certificate
№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 27.10.2025.
Paper size: A4. Cond.p.f: 15,1.
Units: 100. Order: № 181.

Published in the Printing house of Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITOR-IN-CHIEF
B. Khodjaev – Deputy Rector for Scientific Affairs and Innovations of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

DEPUTY EDITOR
J. Allayorov – Head of the Scientific Department at Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Associate Professor

EXECUTIVE EDITOR
N. Ramazonov – Head of the Department of Uzbek Language and Literature at Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD
J. Blum – Professor of Law School of Boston College, Doctor of Law (Boston, USA)
M. Vishovatiy – Professor of the University of Gdańsk (Gdansk, Poland)
M. Hayat – Lecturer of the University of Muhammadiyah Malang (Indonesia)
A. Khoshimkhonov – First Deputy Rector for Youth Affairs and Spiritual and Educational Affairs of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor
A. Yakubov – Deputy Rector for International Relations and Further Education of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor
M. Akhmedshaeva – Professor of the Department of Theory of State and Law at Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor
Kh. Khayitov – Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor
S. Yusupov – Head of the Department of Administrative and Financial Law at Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor
E. Egamberdiev – Associate Professor of the Department of Civil Law at Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law
Sh. Ismoilov – Head of the Department of Labor Law at Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor
G. Uzakova – Professor of the Department of Environmental Law at Tashkent State University of Law, Doctor of Law
G. Yuldasheva – Professor of the Department of International Law and Human Rights at Tashkent State University of Law, Doctor of Law
A. Yuldoshev – Associate Professor of the Department of Constitutional Law at Tashkent State University of Law, Doctor of Law
R. Altiev – Acting Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption at Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law
M. Kurbanov – Acting Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption at Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law
S. Oripov – Associate Professor of the Department of Law at Tashkent State Agrarian University, Doctor of Philosophy (PhD) in Law
F. Hamdamova – Acting Associate Professor of the Department of International Law and Public Law at the University of World Economy and Diplomacy, Doctor of Law
D. Sufiyeva – Senior Lecturer of the Department of Theory of State and Law at Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law
R. Kuchkarov – Associate Professor of the Department of General Sciences and Culture at Tashkent State University of Law, Candidate of Philological Sciences

MUNDARIJA

12.00.01 – DAVLAT VA HUQUQ NAZARIYASI VA TARIXI. HUQUQIY TA'LIMOTLAR TARIXI

11 **XAYDAROVA MARJONA OLIM QIZI**
"Davlat huquqiy siyosati transformatsiyasi" tushunchasi tahlili

12.00.02 – KONSTITUTSIYAVIY HUQUQ. MA'MURIY HUQUQ. MOLIYA VA BOJXONA HUQUQI

20 **SAFAROV DJAXONGIR ISMOILOVICH**
Yangi O'zbekiston parlamenti: zamonaviy holati va kelajak istiqbollari

34 **YOQUBOVA UMIDAXON MA'SUDJON QIZI**
Pediatrik dori vositalarining xavfsizligini ta'minlashda tizimli chora-tadbirlar: huquqiy jihatlar va xalqaro amaliyot

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

43 **XURSANOV RUSTAM XOLMURADOVICH, ABDALIMOVA DARYA ODILOVNA**
Xorijiy mamlakatlarda sun'iy intellektni huquqiy tartibga solish tajribasi: eng yaxshi amaliyotlar sharhi

55 **MAMANAZAROV SARDOR SHUXRATOVICH**
Biotexnologiya obyektlarining fuqarolik-huquqiy tabiati va xususiyatlari: nazariy-huquqiy tahlil

67 **ABDUGAFFAROV DAVRONBEK DILSHOD O'G'LI**
Xalqaro tijorat shartnomalarida huquqni tanlash: raqamli tijoratda aniq ifodalangan va ifodalanmagan shakllar

75 **ALLAKULIYEV MIRJALOL DAVRONBEKOVICH**
Delikt huquqida shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish: ularga noto'g'ri ishlov berilganligi va chiqib ketganligi uchun kompensatsiya

12.00.04 – FUQAROLIK PROTSESSUAL HUQUQI. IQTISODIY PROTSESSUAL HUQUQI. HAKAMLIK JARAYONI VA MEDIATSIYA

84 **ABDUSAMATOV NURULLO QOBILJON O'G'LI**
Uy-joy qurilish shartnomalaridan kelib chiqadigan fuqarolik sud nizolarida isbotlash jarayoni va dalillarning huquqiy ahamiyati

12.00.06 – TABIIY RESURSLAR HUQUQI. AGRAR HUQUQ. EKOLOGIK HUQUQ

94 **OTAMIRZAYEV OYBEK MURODULLO O'G'LI**
Yer osti suvlarining huquqiy muhofazasi – dolzarb ekologik masala

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

100 **KARAKETOVA DILNOZA YULDASHEVNA**
Ayb uchun javobgarlik prinsipi va jinoyat subyekti

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA SUD EKSPERTIZASI

109 **SULTONOVA LOBAR MAMARAYIM QIZI**
Qozog'iston, Qirg'iziston va Tojikiston jinoyat-protsessual qonunchiligida ekstraditsiya: qiyosiy tahlil

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

122 **USMANOVA SURAYYO BULTAKOVNA**
Jahon Savdo Tashkiloti doirasida turizm xizmatlari bozorining huquqiy tartibga solinishi

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.01 – ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА. ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ

11 **ХАЙДАРОВА МАРЖОНА ОЛИМ КИЗИ**
Анализ понятия трансформации государственной правовой политики

12.00.02 – КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО. АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО. ФИНАНСОВОЕ И ТАМОЖЕННОЕ ПРАВО

20 **САФАРОВ ДЖАХОНГИР ИСМОИЛОВИЧ**
Парламент Нового Узбекистана: современное состояние и перспективы развития

34 **ЁКУБОВА УМИДАХОН МАЪСУДЖОН КИЗИ**
Системные меры по обеспечению безопасности педиатрических лекарственных средств: юридические аспекты и международная практика

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО. СЕМЕЙНОЕ ПРАВО. МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

43 **ХУРСАНОВ РУСТАМ ХОЛМУРАДОВИЧ, АБДАЛИМОВА ДАРЬЯ ОДИЛОВНА**
Опыт правового регулирования искусственного интеллекта в зарубежных странах: обзор лучших практик

55 **МАМАНАЗАРОВ САРДОР ШУХРАТОВИЧ**
Гражданско-правовая природа и особенности биотехнологических объектов: теоретико-правовой анализ

67 **АБДУГАФФАРОВ ДАВРОНБЕК ДИЛШОД УГЛИ**
Выбор права в международных коммерческих договорах: подразумеваемый и явный выбор в цифровой торговле

75 **АЛЛАКУЛИЕВ МИРЖАЛОЛ ДАВРОНБЕКОВИЧ**
Защита персональных данных в деликтном праве: компенсация за их неправомерную обработку и утечку

12.00.04 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО. ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО. АРБИТРАЖ И МЕДИАЦИЯ

84 **АБДУСАМАТОВ НУРУЛЛО КОБИЛЖОН УГЛИ**
Процесс доказывания и юридическое значение доказательств в гражданских судебных спорах, возникающих из договоров жилищного строительства

12.00.06 – ПРИРОДОРЕСУРСНОЕ ПРАВО. АГРАРНОЕ ПРАВО. ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ПРАВО

94 **ОТАМИРЗАЕВ ОЙБЕК МУРОДУЛЛО УГЛИ**
Правовая охрана подземных вод – актуальная экологическая проблема

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

100 **КАРАКЕТОВА ДИЛЬНОЗА ЮЛДАШЕВНА**
Принцип ответственности за вину и субъект преступления

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЕ ПРАВО И СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

109 **СУЛТОНОВА ЛОБАР МАМАРАЙИМ КИЗИ**
Экстрадиция в уголовно-процессуальном законодательстве Казахстана, Кыргызстана и Таджикистана: сравнительный анализ

12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

122 **УСМАНОВА СУРАЙЁ БУЛТАКОВНА**
Правовое регулирование рынка туристических услуг в рамках Всемирной торговой организации

CONTENTS

12.00.01 – THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW. HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

11 **KHAYDAROVA MARJONA OLIM KIZI**
Analysis of the concept of the transformation of state legal policy

12.00.02 – CONSTITUTIONAL LAW. ADMINISTRATIVE LAW. FINANCIAL AND CUSTOMS LAW

20 **SAFAROV DJAKHONGIR ISMOILOVICH**
The parliament of New Uzbekistan: current state and future prospects

34 **YOQUBOVA UMIDAKHON MASUDJON KIZI**
Systemic measures for ensuring the safety of paediatric medicines: legal aspects and international practice

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

43 **KHURSANOV RUSTAM KHOLMURADOVICH, ABDALIMOVA DARYA ODILOVNA**
Experience of legal regulation of artificial intelligence in foreign countries: a review of best practice

55 **MAMANAZAROV SARDOR SHUKHRATOVICH**
Civil-legal nature and characteristics of biotechnology objects: theoretical and legal analysis

67 **ABDUGAFFAROV DAVRONBEK DILSHOD UGLI**
Choice of law in international commercial contracts: tacit and express choice in digital trade

75 **ALLAKULIYEV MIRJALOL DAVRONBEKOVICH**
Protection of personal data in tort law: compensation for improper processing and leakage

12.00.04 – CIVIL PROCEDURAL LAW. ECONOMIC PROCEDURAL LAW. ARBITRATION PROCESS AND MEDIATION

84 **ABDUSAMATOV NURULLO KOBILJON UGLI**
The evidentiary process and the legal significance of evidence in civil litigation arising from housing construction contracts

12.00.06 – THE LAW OF NATURAL RESOURCES. AGRARIAN LAW. ENVIRONMENTAL LAW

94 **OTAMIRZAEV OYBEK MURODULLO UGLI**
Legal protection of groundwater is a current environmental issue

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

100 **KARAKETOVA DILNOZA YULDASHEVNA**
The principle of responsibility for guilt and the subject of the crime

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND FORENSIC EXPERTISE

109 **SULTONOVA LOBAR MAMARAYIM KIZI**
Extradition in the criminal procedural legislation of Kazakhstan, Kyrgyzstan, and Tajikistan: comparative analysis

12.00.10 – INTERNATIONAL LAW

122 **USMANOVA SURAYYO BULTAKOVNA**
Legal regulation of tourism services market within the framework of the World Trade Organization

Kelib tushgan / Получено / Received: 15.09.2025
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 15.10.2025
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 27.10.2025

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence.5.5./KKPJ9003
UDC: 342.2(045)(575.1)

"DAVLAT HUQUQIY SIYOSATI TRANSFORMATSIYASI" TUSHUNCHASI TAHLILI

Xaydarova Marjona Olim qizi,
Toshkent davlat yuridik universiteti mustaqil izlanuvchisi,
Toshkent davlat transport universiteti
"Xalqaro ommaviy huquq" kafedrasi oʻqituvchi assistenti
ORCID: 0009-0004-9845-850X
e-mail: marjonkhaydarova3004@gmail.com

Annotatsiya. *Mazkur maqolada "davlat huquqiy siyosati transformatsiyasi" tushunchasining nazariy jihatlari, uning davlat boshqaruvidagi oʻrni va funksional ahamiyati, shuningdek, davlat huquqiy siyosati bilan bogʻliqligi har tomonlama tahlil qilingan. Tadqiqot predmeti sifatida transformatsiya jarayonining davlat huquqiy siyosatidagi oʻrni yoritiladi. Muallif huquqiy siyosat transformatsiyasi yoʻnalishlarini ikki tarmoqqa – progressiv va responsiv yondashuvlar hamda demokratik va inson huquqlari tamoyillari asosidagi yoʻnalishlarga ajratib koʻrib chiqadi. Metodologik asos sifatida tizimli, mantiqiy va tahliliy yondashuv usullari qoʻllangan. Maqolada, xususan, davlat huquqiy siyosati transformatsiyasining asosiy yoʻnalishlari batafsil tahlil etilib, bu borada bir qator olimlarning ilmiy izlanishlari tahlil manbasi sifatida olingan hamda ularning fikr va qarashlari keltirilgan. Tadqiqot xulosalarida huquqiy siyosat transformatsiyasining oʻziga xos jihati huquqiy hujjatlar, davlat boshqaruvi funksiyalari hamda zamonaviy axborot texnologiyalarining uygʻunligida namoyon boʻlishi taʼkidlangan. Ushbu yondashuvlar huquqiy siyosat transformatsiyasini mustaqil va yetakchi huquqiy yoʻnalishga aylantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, davlat huquqiy siyosati transformatsiyasi jarayonida yuzaga kelayotgan muammo va kamchiliklar chuqur oʻrganilib, ularni amaliy bartaraf etish boʻyicha bir qator taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.*

Kalit soʻzlar: *huquqiy siyosat, transformatsiya, davlat huquqiy siyosati transformatsiyasi, raqamlashtirish, jamoatchilik nazorati, inklyuzivlik, institutsional-huquqiy tartib*

АНАЛИЗ ПОНЯТИЯ ТРАНСФОРМАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПРАВОВОЙ ПОЛИТИКИ

Хайдарова Маржона Олим кизи,
самостоятельный соискатель Ташкентского
государственного юридического университета,
ассистент преподавателя кафедры «Международное публичное право»
Ташкентского государственного транспортного университета

Аннотация. *В данной статье всесторонне анализируются теоретические аспекты понятия «трансформация государственной правовой политики», его место и функциональное значение в системе государственного управления, а также взаимосвязь с общей правовой политикой государства. В качестве предмета исследования рассматривается роль процесса трансформации*

в развитии государственной правовой политики. Автор подразделяет направления трансформации правовой политики на две основные ветви – прогрессивно-респонсивные подходы и направления, основанные на принципах демократии и прав человека. В качестве методологической основы использованы системный, логический и аналитический методы. В статье детально рассмотрены ключевые направления трансформации государственной правовой политики; в качестве аналитической базы использованы научные исследования ряда учёных, чьи взгляды и позиции проанализированы и сопоставлены. В выводах подчёркивается, что специфика трансформации правовой политики проявляется в гармоничном сочетании правовых актов, функций государственного управления и современных информационных технологий. Такой подход способствует превращению трансформации правовой политики в самостоятельное и ведущее направление правового развития. Кроме того, в статье выявлены проблемы и недостатки, возникающие в процессе трансформации государственной правовой политики, и предложен ряд практических рекомендаций по их устранению.

Ключевые слова: *правовая политика, трансформация, трансформация государственной правовой политики, цифровизация, общественный контроль, инклюзивность, институционально-правовое регулирование*

ANALYSIS OF THE CONCEPT OF THE TRANSFORMATION OF STATE LEGAL POLICY

Khaydarova Marjona Olim kizi,
Independent researcher at Tashkent State University of Law,
Assistant teacher at the Department of International Public Law,
Tashkent State Transport University

Abstract. *This article comprehensively analyzes the theoretical aspects of the concept of "transformation of state legal policy," its role and functional significance in public administration, as well as its connection with state legal policy. The subject of the research is the role of the transformation process in the state legal policy. The author divides the directions of transformation of legal policy into two branches – progressive and responsive approaches and directions based on the principles of democracy and human rights. Systemic, logical, and analytical approaches were used as a methodological basis. In the article, in particular, the main directions of the transformation of state legal policy are analyzed in detail, the scientific research of a number of scientists in this regard is taken as a source of analysis, and their opinions and views are presented. The conclusions of the study emphasize that the peculiarity of the transformation of legal policy is manifested in the combination of legal documents, functions of public administration, and modern information technologies. These approaches serve to transform the transformation of legal policy into an independent and leading legal direction. Also, the problems and shortcomings arising in the process of transforming state legal policy were deeply studied, and a number of proposals and recommendations were developed for their practical elimination.a number of practical recommendations and measures aimed at their elimination.*

Keywords: *legal policy, transformation, transformation of state legal policy, digitalization, public oversight, inclusiveness, institutional and legal order*

Kirish

Bugungi kunda dunyoning deyarli barcha rivojlangan davlatlarida transformatsiya jarayonining mukammallashuvi natijasida jamiyatning barcha jabhalarida tub oʻzgarishlar yuz bermoqda. Xususan, davlatlarning huquqiy siyosatida ham bu oʻzgarishlarni uchratishimiz mumkin. Jamiyat hayotining turli jabhalari, inson faoliyatidagi sohalar va ijtimoiy munosabatlardagi oʻzgarishlar alohida qonun hujjatlarini qabul qilish, oʻzgartirish va qoʻshimchalar kiritish zaruriyatini belgi-

laydi. Ya'ni qonunchilikni bugungi davr ehtiyojlarini qondirish uchun o'zgartirish uning samaradorligining tarkibiy qismlaridan biri sanaladi. Sun'iy intellekt texnologiyalarining joriy etilishi, huquqiy tizimda sohalararo integratsiyalashuv jarayonlari, ayniqsa, raqamli muhitda yuzaga keladigan ijtimoiy munosabatlarning huquqiy mohiyatini o'rganish huquqshunoslikning dolzarb muammolaridan biridir.

Ushbu maqolaning maqsadi – "huquqiy siyosat va huquqiy siyosat transformatsiyasi" tushunchalarining mazmun-mohiyatini nazariy jihatdan tahlil qilish hamda transformatsiya jarayonining davlat huquqiy siyosatidagi o'rnini ochib berishdan iboratdir.

Tadqiqot doirasida M.A. Lipchanskaya, A.V. Shindina (2025), E.V. Poluyanova (2025), M.N. Stepanova (2025), E.V. Vorobieva (2005), V.V. Kovalyova, Y. Kryvytskyiy (2023), A. Wicaksana, A. Putri, M. Orias (2025), Y. Gavrilova va O. Rybakova (2021) kabi olimlarning huquqiy siyosat transformatsiyasi haqidagi qarashlari tahlil qilinadi. Ularning yondashuvlari orqali transformatsiya jarayonining nazariy tahlili hamda ushbu jarayonning davlat huquqiy siyosatiga ta'sir darajasini aniqlash imkoniyati yaratiladi.

Mazkur tadqiqotda o'rganilayotgan mavzuga kompleks yondashuv qo'llandi. Tadqiqotning metodologik asosini tizimli, mantiqiy va tahliliy yondashuv usullari tashkil etadi. Davlat huquqiy siyosati transformatsiyasining huquqiy mexanizmlarini o'rganishda normativ-huquqiy hujjatlar mazmunini tahlil qilish hamda amaliyotda mavjud muammolarni tizimli ravishda o'rganish asosida davlat huquqiy siyosati transformatsiyasi bo'yicha xulosa va takliflar ishlab chiqildi. Mavzuni o'rganish jarayonida tizimli yondashuv orqali transformatsiya jarayonining barcha bosqichlari kompleks tarzda tahlil etildi.

Asosiy qism

Transformatsiya jarayoni bugungi kunda barcha davlatlarni – xoh u iqtisodiy jihatdan barqaror va rivojlangan davlat bo'lsin, xoh iqtisodiy jihatdan qoloq davlat bo'lsin – birdek qamrab olgan hodisa hisoblanadi. Transformatsiya – davlatning fundamental o'zgarishi (Leibfried, et al., 2015). Transformatsiya jarayoni shunchaki islohot yoki o'zgarish emas, balki jamiyat va davlatning barcha jabhalarida bir holatdan ikkinchi holatga butunlay o'tish jarayonidir (Safarov, 2021).

"Transformatsiya" so'zi lotin tilidan olingan bo'lib, "transfor" va "matio" so'zlaridan kelib chiqqan. U "o'zgarish" va "oldinga" degan ma'nolarni anglatadi hamda jamiyat va davlat o'zgarishi bilan bog'liq jarayonlarni ifodalash uchun ishlatiladi (Lamazhaa, 2011). "Transformatsiya" tushunchasiga turli olimlar va tadqiqotchilar tomonidan turlicha ta'riflar berilgan.

Xususan, M.A. Lipchanskaya, A.V. Shindina (2025) quyidagicha ta'rif keltiradi: zamonaviy yuridik fanda "raqamlashtirish" hamda "raqamli transformatsiya" tushunchalari uchraydi va bu ikki atama bir xil ma'noni anglatmaydi. Ya'ni "raqamlashtirish" – amaldagi va yangi texnologiyalarni joriy etish bo'lsa, "raqamli transformatsiya" esa raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali kengroq o'zgarishlarni qamrab oladi. Negaki, u o'zgaruvchan sharoitlarga moslashish hamda yangi qadriyatlarni yaratish maqsadida raqamli imkoniyatlardan foydalanish uchun jarayonlarni kompleks, strategik o'zgartirishga qaratilgan. E.V. Poluyanova (2025) esa quyidagicha ta'rif beradi: "raqamli transformatsiya" atamasi IT-aktivlardan foydalanish orqali davlat xizmatlarini ko'rsatish va davlat funksiyalarini elektron shaklda bajarish tizimini o'zgartirishga qaratilgan harakatlar majmui hisoblanadi". Albatta, jamiyatda yuzaga keladigan ijtimoiy-madaniy o'zgarishlar, ular rasmiy yoki huquqiy jihatdan o'zgarishsiz qolgan taqdirda ham, ijtimoiy institutlar tizimi faoliyatining xarakteriga jiddiy ta'sir ko'rsatadi (Chryssogelos, 2020).

Davlat huquqiy siyosati – davlat tomonidan jamiyat hayotining barcha sohalarida huquqiy tartibotni ta'minlash, huquqiy ri-

vojlanishni boshqarish, shuningdek, huquqiy munosabatlarni tartibga solish uchun olib boriladigan strategik faoliyatlardan biri. Davlat huquqiy siyosati davlatning huquqiy mafkurasi hamda amaliy faoliyatini oʻz ichiga oladi. Davlat huquqiy siyosati – davlatning huquqiy mafkurasi, yaʼni gʻoyalar, nazariyalar, konsepsiyalar hamda dasturlar majmui boʻlib, ular koʻpincha normativ-huquqiy hujjatlar shaklida mustahkamlanadi. A. Mazurenkoning (2004) fikriga koʻra, huquqiy siyosat jamiyatni boshqarishning eng samarali va oqilona shakllaridan biri sanaladi. Prinsipial jihatdan, har qanday oqilona siyosat huquqiy boʻlishi kerak, yaʼni qonunlarga, yuridik meʼyorlarga muvofiq boʻlishi, xalqaro standartlarga va inson huquqlari gʻoyalariga javob berishi lozim.

Davlat huquqiy siyosati transformatsiyasi – davlatning huquqiy tizimi hamda siyosatining tubdan oʻzgarishi, zamonaviy ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy va texnologik omillar taʼsirida huquqiy tartibot hamda boshqaruv usullarining yangilanish jarayoni. Ushbu tushuncha orqali huquqiy siyosatning doimiy rivojlanishi va moslashuvchanligi, shu jumladan, davlat va jamiyat oʻrtasidagi munosabatlarning oʻzgarishi tushuniladi.

Huquqiy tizimni isloh qilish jamoat xavfsizligini taʼminlash sharoitida alohida ahamiyatga ega. Huquqiy tartibga solish samaradorligining asosiy omillari – huquqiy normalarning jamiyat ehtiyojlariga muvofiqligi, ijtimoiy munosabatlarni tartibga solishning toʻliqligi va huquqiy tartibga solishning aniqligi, shu jumladan, huquqiy va maʼnaviy-axloqiy meʼyorlarning izchilligi (Stepanova, 2025).

Davlat huquqiy siyosati transformatsiyasi natijasida huquqiy tizim moslashuvchan hamda zamonaviy ijtimoiy ehtiyojlarga javob bera oladigan boʻladi. Bu jarayon huquqiy islohotlar, institutsional oʻzgarishlar, shuningdek, jamiyatning faol ishtiroki orqali amalga oshiriladi. Transformatsiya huquqiy siyosatni faqat tashkiliy yoki protsessual oʻzgarish emas, balki mazmunan va strategik rivojlanish sifatida talqin etadi.

Davlat huquqiy siyosati transformatsiyasining asosiy yoʻnalishlari quyidagilarda namoyon boʻladi:

– konstitutsiyaviy va huquqiy islohot;
– texnologik va raqamli transformatsiya;
– jamiyat ishtiroki va inklyuzivlik;
– samarali boshqaruv va innovatsiya.

Konstitutsiyaviy va huquqiy islohotlar yoʻnalishi doirasida konstitutsiyaviy oʻzgarishlar, huquqiy plyuralizm hamda xalqaro standartlar doirasidagi qoidalarni tushunishimiz mumkin. Milliy huquq tizimini oʻzgartirish adolatli demokratik davlat poydevorini shakllantiradigan muhim jarayonlardan biri sanaladi. Baʼzi huquqiy tizimlar inklyuzivlik va adolat yoʻlida muhim qadamlar qoʻygan boʻlsa-da, boshqalari esa demokratik taraqqiyotga toʻsqinlik qiluvchi eskirgan amaliyotlarda saqlanib qolmoqda. Amaldagi huquqiy bazalarning asosiy cheklovlaridan biri – ularning marginal guruhlarni yetarli darajada himoya qila olmasligi. Koʻpgina yurisdiksiyalarda qonunlar bir xilda qoʻllanmaydi, buning natijasida esa ozchiliklar, ayollar va boshqa zaif aholi vakillariga nisbatan tizimli diskriminatsiyaga olib keladi. Bu adolatsizlik nafaqat adolat tamoyillariga putur yetkazadi, balki aholining huquq tizimiga boʻlgan ishonchini ham yoʻqotishi mumkinligi bilan ahamiyatlidir. Bu kabi nomutanosibliklarni bartaraf etish yanada inklyuziv va adolatli huquqiy muhitni taʼminlash uchun muhim ahamiyatga ega hisoblanadi. Shuningdek, siyosiy hokimiyatning huquqiy jarayonlarga taʼsirini ham eʼtibordan chetda qoldirib boʻlmaydi. Baʼzi hollarda qonunlar jamiyat manfaati uchun emas, balki hokimiyatdagilarning manfaatlarini koʻzlab oʻzgartiriladi. Adolatli demokratik davlatga erishish uchun huquqiy jarayonlarni siyosiy aralashuvlardan himoya qiluvchi mexanizmlarni yaratish zarur.

Shu jumladan, milliy huquqiy oʻzgarishlarda xalqaro huquqning oʻrni muhim aha-

miyatga egadir. Xalqaro huquq milliy huquq tizimining bazalarini shakllantirish hamda adolatli demokratik davlat sari oʻzgarishlarni ragʻbatlantirishda muhim rol oʻynaydi. Ratifikatsiya qilingan xalqaro shartnomalar va konvensiyalarda belgilangan tamoyillar davlatlarning milliy huquqiy asoslarini qayta shakllantirishga xizmat qiladi.

“Texnologik va raqamli transformatsiya” tushunchalari orqali raqamlashtirish, axborot texnologiyalari, shuningdek, yangi huquqiy subyektlarni misol sifatida keltirish maqsadga muvofiqdir. Aytish joizki, axborot zamonaviy jamiyat ishtirokchilarining oʻzaro munosabatlarida asosiy omillardan biri sanaladi. Ammo uni raqamli muhitda, raqamli dunyoda olishning “streaming” tamoyili huquqiy bilimlardan bir xilda foydalanishni kafolatlamaydi. Raqamli formatda faoliyat yuritish jarayonida insonlar muayyan darajada hayotiy vaziyatga mos keladigan, dolzarblik hamda ishonchlilikka javob beradigan yuqori sifatli huquqiy ma’lumotlarning yetishmasligi muammosiga duch kelishadi.

Huquqiy axborotdan foydalanish imkoniyati ikki jihatni nazarda tutadi:

1) axborotga kirishning amaldagi imkoniyati;

2) ma’lumotlarning jismoniy shaxs uchun ishonarliligi.

Ba’zi olimlar ushbu faoliyatni siyosiy jihatdan aniqlangan faoliyatning (huquqiy siyosat) alohida turi sifatida tan olmaydilar va uni pozitiv huquqning maxsus huquqiy toifalari sifatida koʻradi: kibermakonning huquqiy nazariyasi, raqamli texnologiyalar qonuni, axborot xavfsizligini huquqiy qoʻllab-quvvatlash va boshqalar. Ammo bu fikrlar ushbu faoliyatni konstitutsiya, ijtimoiy qadriyatlar va manfaatlarni himoya qilish, davlat hokimiyati hamda tabiiy huquq tamoyillari bilan bogʻlamaydi. Negaki, raqamli jamiyatda axborot umumiy qadriyatga aylanadi va tobora murakkablashib borayotgan ijtimoiy dinamika sharoitida huquqiy tan olish, farqlash, himoya qilish, ta’minlash va boshqarishni talab qiladi. Shu munosabat bilan ushbu faoliyatni “huquqiy siyosat” deb atash maqsadga muvofiqdir.

Yuqoridagilardan tashqari, huquqiy siyosatning funksiyalariga raqamli texnologiyalar sohasidagi subyektlar oʻrtasidagi munosabatlarni yaratish va qonunchilik bilan tartibga solish, yangi axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini huquqiy mustahkamlash, himoya qilish hamda koʻpaytirish uchun shart-sharoitlarni tashkil etish ham kiradi. Zamonaviy axborot texnologiyalari – rasmiy huquqiy axborot tizimlari, sud amaliyoti ma’lumotlar bazalari, davlat organlarining rasmiy internet portallari – vaqt oʻtgani sayin ma’lumotlar bilan tezkor operatsiyalarni amalga oshirish imkonini beruvchi tahliliy vositalarni yaratish imkonini beradi (Gavrilova & Rybakova, 2021).

Huquqiy siyosatning transformatsiyasi bugungi kunda zamonaviy davlat boshqaruvida ijtimoiy faollik, *fuqarolik jamiyati institutlari ishtiroki hamda inklyuzivlik* tamoyillarining kuchayishi bilan chambarchas bogʻliqdir. Bu yoʻnalish demokratik taraqqiyotning asosiy belgisi hisoblanib, huquqiy tizimni faqat davlat irodasiga tayanmasdan, balki jamiyat manfaatlari va ehtiyojlariga mos holda rivojlantirishni koʻzda tutadi.

Jamiyat ishtiroki – fuqarolarning, nodavlat notijorat tashkilotlarning, ommaviy axborot vositalarining hamda boshqa ijtimoiy subyektlarning huquqiy siyosatni shakllantirish va amalga oshirish jarayonlarida faol qatnashishi. Ushbu ishtirok qonun loyihalarini muhokama qilish, davlat dasturlarini baholash, jamoatchilik eshituvi va ijtimoiy nazorat kabi mexanizmlar orqali ifodalanadi. Jamoatchilik nazorati, bir tomondan, fuqarolik jamiyati institutlarining shakllanishi va rivojlanishi bilan bogʻliq tarzda rivojlanib boradi, boshqa tomondan esa jamoatchilik nazoratining rivojlanishi fuqarolik jamiyati institutlarining yanada mustahkamlanishiga turtki beradi (Botirov, 2022).

Shunday qilib, huquqiy siyosat endilikda "yuqoridan pastga" tamoyili asosida emas, balki "hamkorlikda boshqaruv" yondashuvi orqali shakllanmoqda. Inklyuzivlik esa barcha ijtimoiy qatlamlar, shu jumladan, ayollar, yoshlar, nogironligi bo'lgan shaxslar, etnik hamda diniy ozchiliklar, ijtimoiy jihatdan himoyaga muhtoj guruhlarning huquqiy siyosatdagi teng ishtirokini anglatadi. Inklyuziv yondashuv nafaqat adolat tamoyilini ta'minlaydi, balki huquqiy siyosatning samaradorligini ham oshiradi. Negaki, turli ijtimoiy guruhlarning fikr hamda tajribalari siyosiy qarorlarning hayotiyligini mustahkamlaydi. Bugungi global tendensiyalar shuni ko'rsatmoqdaki, jamiyat ishtiroki hamda inklyuzivlik ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi, korrupsiya xavfini kamaytiradi. Xususan, BMT, Yevropa Ittifoqi va OECD tomonidan ilgari surilgan "Inclusive Governance" konsepsiyasi davlat siyosatini ishlab chiqishda ochiqlik, hisobdorlik va fuqarolar bilan muloqot tamoyillariga asoslanadi. O'zbekiston ham ushbu yondashuvni bosqichma-bosqich milliy huquqiy tizimiga tatbiq etmoqda. So'nggi yillarda mamlakatda jamoatchilik eshituvi, qonun loyihalarini ochiq muhokama qilish platformalari hamda elektron hukumat tizimlari orqali fuqarolarning huquqiy siyosatdagi ishtiroki kengaymoqda. Natijada jamiyat ishtiroki va inklyuzivlik huquqiy siyosat transformatsiyasining markaziy komponentiga aylanmoqda. Bu esa huquqiy davlat hamda fuqarolik jamiyatining o'zaro uyg'un rivojlanishini ta'minlaydigan muhim omillardan biridir.

Samarali boshqaruv – jamiyat hayotining huquqiy, tashkiliy va madaniy jihatlarini o'zida mujassam etuvchi, davlat tomonidan huquqiy normalar, institutlar hamda mexanizmlar orqali tartibga solinadigan ijtimoiy tizim sanaladi. Ushbu tushuncha davlatning normativ-huquqiy faoliyatini faqatgina qonun chiqarish jarayoni sifatida emas, balki ijtimoiy munosabatlarni barqarorlashtiruvchi, nizolarning oldini oluvchi hamda hamkorlik asosida boshqariluvchi tizim sifatida talqin etadi.

Institutsional-huquqiy tartib – huquqiy institutlar, huquqiy tartibotni ta'minlash, madaniy-huquqiy qadriyatlar va an'analarni rivojlantirish, kelishuv va ijtimoiy konsensusga asoslangan jarayonlarning uyg'unlashuvidan iborat. Zamonaviy dunyoda samarali boshqaruv, ya'ni institutsional tartibga solish tizimi, ko'plab omillar va sabablar ta'sirida o'zgaruvchan hamda dinamik jarayon hisoblanadi. Raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi, huquqiy munosabatlarning yangi turlari paydo bo'lishi sharoitida institutsional tartibga solishning huquqiy vositalariga o'zgartirishlar kiritilishi davlat boshqaruvining tartibga soluvchi shakllarini zamonaviy sharoitlarga moslashtirish zaruratini tug'diradi.

E.V. Vorobyovaning (2005) fikricha, "institutsional-huquqiy tartib" atamasi davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan, davlatning huquqiy hamda tartibga soluvchi faoliyati va madaniy rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlarini aks ettiruvchi, ijtimoiy ahamiyatga ega va nizolarsiz munosabatlar shakllari hamda modellarining barqarorligi, tartibliligi va takror ishlab chiqarilishini ta'minlaydigan, ijtimoiy hayotning huquqiy, mafkuraviy, jamoaviy va kelishuv asosida rasmiylashtirilgan tashkil etilishidir.

Kovalyovaning (2021) ta'kidlashicha, institutsional tartibga solish ijtimoiy erkinlikni ifodalovchi yuqori samarali tizim bo'lib, u tegishli huquqiy hujjatlarning mavjudligi va ijtimoiy munosabatlarning barqaror saqlanishini nazarda tutadi. Keltirilgan ta'riflar o'rganilayotgan fenomenni chuqur ilmiy tahlil qilish urinishini ifodalaydi, ammo bizning nuqtayi nazardan olib qaraganda, ushbu ta'riflar haddan ziyod detallashtirilganligi bilan ajralib turadi, bu esa ularning mazmun-mohiyatida ko'rib chiqilayotgan tushunchaning ma'nosini aniq tushunishga xalaqit beradi.

Bizning nuqtayi nazarimizdan, davlat huquqiy siyosati transformatsiyasini aniq-

lashga oid yondashuvni Kryvytskyy (2023) ushbu mavzuga oid oʻz ishida namoyish etgan. Uning fikricha, *huquqiy transformatsiya huquqiy rivojlanishning shakllanishi, faoliyat yuritishi, yoʻq qilinishi kabi huquqiy oʻzgarishlar bilan birga tarkibiy qismi sanaladi hamda huquqiy evolyutsiya, huquqiy inqilob, huquqiy islohot koʻrinishida ham amalga oshiriladi. Shuningdek, huquqiy voqelikdagi oʻzgaruvchan jarayonlarga yuzlanish tubdan yangi voqelikka sabab boʻlgan huquqiy taraqqiyotning maqbul, samarali modelini ilmiy izlashni davom ettirishdan iboratligi* haqida ta'kidlagan. Keltirilgan ushbu ta'rif hodisaning mazmun-mohiyatini yetarlicha toʻliq aks ettiradi. Negaki, bir tomondan, huquqiy siyosat transformatsiyasi huquqiy rivojlanishning tarkibiy qismi sifatida namoyon boʻlishi, ya'ni huquqiy tizimning shakllanishi hamda faoliyat yuritishi yoki yangilanishi (bir-biriga zid normalarning bekor qilinishi va yangi normalar bilan toʻldirilishi)ni koʻrsatsa, boshqa tomondan esa evolyutsiya, inqilob hamda islohotlarning uygʻun shakli sifatida huquqiy voqelikdagi oʻzgarishlar bilan chambarchas bogʻliqligini ifodalaydi.

A. Wicaksana, A. Putri, M. Orias (2025) fikrlariga koʻra, milliy huquqning adolatli demokratik davlat sari oʻzgarishi koʻp qirrali jarayonlardan biri boʻlib, *u tarixiy sharoitlarni, amaldagi qonunchilik asoslarini hamda marginal guruhlar duch kelayotgan tizimli muammolarni har tomonlama tushunishni talab qiladi*. Oldinga boradigan yoʻl fuqarolik jamiyati bilan hamkorlikni, marginal ovozlarni himoya qilishni, shuningdek, xalqaro inson huquqlari standartlariga rioya qilishni oʻz ichiga olishi kerak.

Ushbu ta'rifning ilmiy qiymati quyidagilardan iborat:

birinchidan, milliy huquq tizimining evolyutsiyasini tushunish uchun tarixiy sharoitlarga e'tibor qaratish lozimligi, xususan, avtoritar tuzumdan demokratik boshqaruv shakliga oʻtish jarayonida faqatgina konstitutsion oʻzgarishlar bilan emas, balki u jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni shakllantirish, fuqarolarning oʻz huquq va erkinliklarini anglab, ulardan amalda foydalanish koʻnikmalarini rivojlantirishni oʻz ichiga oladi;

ikkinchidan, bu nafaqat mavjud qonunlarni qayta koʻrib chiqishni, balki ularning barcha demografik qatlamlarda adolatli qoʻllanishini ta'minlash mexanizmlarini amalga oshirishni oʻz ichiga oladi;

uchinchidan, marginal guruhlarning huquqiy holati, ya'ni ayollar, nogironlar, etnik ozchiliklar, yoshlar va boshqa shu kabi aholi qatlamlarining manfaatlarini hisobga olish va ularning huquqlarini real tarzda himoya qilish.

Boshqa olimlarning fikrlariga tanqidiy ruhda yondashgan A.Y. Gavrilova va S.O. Rybakova (2021)ning ta'kidlashicha, raqamli jamiyatda axborot umumiy qadriyatga aylangan hamda tobora murakkablashib borayotgan ijtimoiy dinamika sharoitida huquqni tan olish, farqlash, himoya qilish, ta'minlash va boshqarishni talab qiladi. Shu munosabat bilan ushbu faoliyatni "huquqiy siyosat" deb atash maqsadga muvofiq hisoblanadi. Demak, raqamli muhitda huquqni boshqarish, muhofaza qilish hamda rivojlantirishga qaratilgan har qanday faoliyatni "huquqiy siyosat" deb belgilash nafaqat terminologik, balki konseptual jihatdan ham eng toʻgʻri yondashuv sanaladi. Chunki aynan huquqiy siyosat orqali davlat axborotga asoslangan boshqaruv tizimini yaratadi, inson huquqlarini zamonaviy sharoitda kafolatlaydi hamda jamiyatda adolat, barqarorlik va ishonch muhitini ta'minlaydi.

Zamonaviy hayotda ilmiy va texnologik oʻzgarishlar sharoitida ushbu munosabatlarning barcha ishtirokchilari ma'lumotlarni olish va ulardan foydalanish qoidalari hamda tartiblarini inobatga olishlari zarur. Axborot jamiyatida inson huquqlarini himoya qilish bilan bogʻliq xavf tushunchasi alohida e'tibor talab etadi. Shuningdek, xorijiy va xalqaro xizmatlardan foydalanuvchilarning konstitutsiyaviy huquqlarini amalga oshirish uchun

yetarli kafolatlar hamda tezkor mexanizmlarning mavjud emasligi ham muhim muammo sifatida koʻrsatib oʻtiladi.

Mazkur vazifalarni muvaffaqiyatli amalga oshirish jarayonida bir qator savollar tabiiy ravishda yuzaga keladi:

1. Insoniyat ilgʻor axborot texnologiyalari aylanishini boshqarish qobiliyatiga egami?

2. Huquqiy siyosatni oʻzgartirish jarayonida qanday nazorat shakllari eng maqbul sanaladi?

3. Axborot texnologiyalarining rivojlanishi inson hayotida qanday oqibatlarni keltirib chiqaradi?

Umumiy xulosa sifatida ta'kidlash joizki, davlat huquqiy siyosatini oʻzgartirish jarayonini huquqiy siyosatning alohida tarmogʻi sifatida ilmiy asoslangan va real hayot talablariga mos tarzda ishlab chiqish zarur. Ana shundagina u mamlakat miqyosida asosiy strategik siyosat yoʻnalishiga aylanishi mumkin.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, davlat huquqiy siyosatining transformatsiyasi jarayoni – fuqarolarning huquq va erkinliklarini, adolatni ta'minlagan holda mavjud huquqiy tizimni zamon talablariga moslashtirish jarayoni. Huquqiy voqelikni raqamlashtirish sharoitida huquqiy siyosatni oʻzgartirish jarayoni faol amalga oshirilmoqda. Uning oʻziga xos jihati huquqiy hujjatlar, davlat boshqaruvi funksiyalari hamda zamonaviy axborot texnologiyalarining uzviy uygʻunligidadir.

Tadqiqot natijalariga asoslanib, quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1. Davlat huquqiy siyosati transformatsiyasi davlat va huquq nazariyasining asosiy kategoriyalaridan biri sifatida mustaqil ilmiy maqomga ega boʻlishi, shuningdek, ushbu yoʻnalish uchun tizimli konsepsiya ishlab chiqilishi zarur. Mazkur konsepsiya asosida "huquqiy siyosat transformatsiyasi" tushunchasining umumqabul qilingan ilmiy ta'rifi ishlab chiqilishi lozim.

2. Raqamli platformalar (xususan, sun'iy intellekt) yordamida normativ-huquqiy hujjatlarni tahlil qilish tizimini joriy etish maqsadga muvofiqdir. Bunday texnologiyalar huquqiy kolliziyalar va takrorlanishlarni aniqlash imkonini berib, qonunchilik tizimidagi qarama-qarshiliklar va "boʻshliqlar"ning oldini olishga xizmat qiladi.

3. Oʻzbekiston Respublikasining "Davlat huquqiy siyosati transformatsiyasi toʻgʻrisida"gi Qonunini ishlab chiqish va qabul qilish zarur. Ushbu hujjatda huquqiy siyosat transformatsiyasining maqsadi, prinsiplari, uni amalga oshirishga mas'ul subyektlar doirasi, asosiy yoʻnalishlari hamda amalga oshirish mexanizmlari aniq belgilanishi lozim.

4. Davlat huquqiy siyosati transformatsiyasi fanini oliy yuridik ta'lim muassasalari oʻquv dasturlariga mustaqil fan sifatida kiritish maqsadga muvofiq. Bu orqali talabalarda huquqiy siyosat va uning transformatsiyasi jarayonini chuqur anglashga yordam beruvchi ilmiy dunyoqarashni shakllantirish mumkin boʻladi.

REFERENCES

1. Botirov, D. O. (2022). Jamoatchilik nazorati davlat farovonligining muhim omili [Public control is an important factor in the well-being of the state.]. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(2), 513–518 https://cyberleninka.ru/article/n/jamoatchilik-nazorati-davlat-farovonligining- muhim-omili

2. Chryssogelos, A. State transformation and populism: From the internationalized to the neo-sovereign state? Politics, 2020. 40(1), 22–37.

3. Gavrilova, Y. & Rybakova, O. (2021). *The Transformation of Legal Policy in the Context of Digitalization of the Legal Reality*. 17–23. https://doi.org/10.15688/lc.jvolsu.2020.4.2

4. Kovalyova, V. V. (2021). The Fundamental Legal Values of Modern Legal Regulation. SHS Web Conf. 14th Session of Euro Asian Law Congress The Value of Law 2021. https://doi.org/10.1051/shsconf/202213400080

5. Kryvytskyi, Y. (2023). *Legal transformation as a component of modern Legal development*. Transformation legislation of Ukrain in modern conditions doctrinal approaches and measurements. https://doi.org/10.33663/2524-017x-2023-14-248-253

6. Lamazhaa, CH. K. (2011). Sotsial'naya transformatsiya [Social transformation]. *Znaniye. Ponimaniye. Umeniye*, [Knowledge. Understanding. Skill]. 1. https://cyberleninka.ru/article/n/sotsialnaya-transformatsiya

7. Leibfried, S., Huber, E., Lange, M., Levy, J. D., Nullmeier, F., Stephens, J. D., (2015). *Transformations of the state*. Oxford university Publ. 1.

8. Lipchanskaya, M. A., & Shindina, A. V. (2025). Osobennosti tsifrovoy transformatsii sel'skikh munitsipalitetov: konstitutsionno-pravovoye issledovaniye [Features of the digital transformation of rural municipalities: a constitutional and legal study]. *Bulletin of Tomsk State University. Law*, 55, 66–77. doi:10.17223/22253513/55/6

9. Mazurenko, P. (2004). Pravotvorcheskaya Politika V Rossiyskoy Federatsii: Problemy Teorii I Praktiki [Lawmaking Policy in the Russian Federation: Problems of Theory and Practice]. Dissertation Candidate of Law. 24

10. Poluyanova, E. V. (2025). Tsifrovaya transformatsiya sistemy gosudarstvennogo upravleniya [Digital transformation of the public administration system]. *Agrarnoye i zemel'noye pravo,* [Agrarian and land law]. 1, 75–77. doi:10.47643/1815- 1329_2025_1_75

11. Safarov, B. O'. (2021). Transformatsiya jarayonida davlat va jamiyat munosabatlari va ularning o'zaro ta'siri [The history of state-society relations in the transformation zone]. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(3), 741–745.

12. Stepanova, M. N. (2025). Regulirovaniye pravootnosheniy v epokhu tsifrovoy transformatsii [Regulating legal relations in the era of digital transformation]. *Law and order: history, theory, practice*, 1(44), 44–49. doi:10.47475/2311-696X-2025-44-1-44-49.

13. Vorobieva, E. V. (2005). *The Institutional and Legal Order in Modern Russia*. Extended Abstract of the Cand.Sci. (Law) Dissertation. Rostov-on-Don, 28.

14. Weible, C. M., Berglund, O. Y. Dunlop, C., & Koebele, E. A. (2022). Transformational change through public. Policy and Administration, 50(3), 302–317. https://doi.org/10.1332/030557322X16546739608413/

15. Wicaksana, A., Putri, A., Orias, M. (2025). Transformation of National Law Towards a Just Democratic State. *Journal of Law and Humanity Studies*. https://doi.org/10.59613/xbfbde43

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2025-YIL 5-SON

VOLUME 5 / ISSUE 5 / 2025
DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence.5.5.